

Ryszard Techman

MATERIAŁY AKTOWE PEŁNOMOCNIKÓW WOJEWODY SZCZECIŃSKIEGO DO PRZEJMOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA MIENIA PORADZIECKIEGO W LATACH 1991-1999

W ostatniej fazie II wojny światowej wojska radzieckie uwolniły od armii hitlerowskich stare ziemie Rzeczypospolitej, znaczną część terytorium Niemiec i tereny kilku państw europejskich, zajmując pozycje zgodne z ekspansywną polityką ideologiczną Moskwy. 2 Front Białoruski, który pod dowództwem marszałka Konstantego Rokossowskiego wywalał północne obszary Polski w nowym jej kształcie, został 10 czerwca 1945 r. na mocy wcześniejszej dyrektywy Naczelnego Dowództwa Armii Czerwonej przekształcony w Północną Grupę Wojsk (PGW) ze sztabem w Legnicy. W Rumunii, na Węgrzech i w Bułgarii znajdowała się Południowa Grupa Wojsk utworzona na bazie 3 Frontu Ukraińskiego, w Austrii Centralna Grupa Wojsk (1 Front Ukraiński), a na zachód od Odry Grupa Radzieckich Wojsk Okupacyjnych w Niemczech¹.

Przez pierwszych kilkanaście lat obecność PGW w Polsce nie była uregulowana żadnym układem o charakterze międzynarodowym – kres tej sytuacji kładła dopiero umowa między rządami PRL i ZSRR o statusie prawnym wojsk radzieckich czasowo stacjonujących w Polsce podpisana 17 grudnia 1956 r. w Warszawie. Stała się ona podstawą zawartego 23 października 1957 r. w Moskwie ściśle tajnego porozumienia między obu państwami o liczebności, rozmieszczeniu i trybie dokonywania ruchów „sojuszniczych” jednostek w naszym kraju².

Zgodnie z tym aktem liczba żołnierzy radzieckich w Polsce miała wynosić 64 tys., w tym: sił lądowych 40 tys., lotnictwa 17 tys. oraz marynarki wojennej 7 tys., jakkolwiek dokładna, czyli rzeczywista wielkość całego kontyngentu nie była znana w Warszawie. Wykonana niecały rok później pierwsza inwentaryzacja nieruchomości zajmowanych przez obce oddziały wykazała, iż dysponowały one 4991 obiektami w 72 garnizonach. Precyzyjniejsze dane z okresu o trzy dekady późniejszego (1 stycznia 1989) podawały następujący stan ich posiadania: 59 tys. żołnierzy, 7020 obiektów w 59 garnizonach i miejscach stacjonowania usytuowanych w 21 województwach, piętnaście lotnisk (łącznie z zapasowymi), sześć poligonów, baza marynarki wojennej (4340 mb nabrzeży i ponad 11

¹ M. Golon, *Północna Grupa Wojsk Armii Radzieckiej w Polsce w latach 1945-1956. Okupant w roli sojusznika*, „Czasy Nowożytnie” 1999, t. VI, s. 37-115; B. Potyrała, *Północna Grupa Wojsk Armii Radzieckiej w Polsce i w województwie legnickim*, „Szkice Legnickie” 1996, t. XVIII, s. 117-127; ostatnio: M. L. Krogulski, *Okupacja w imię sojuszu. Armia radziecka w Polsce 1944-1956*, Warszawa 2000.

² Zob. *Pożegnanie z armią. Z gen. Zdzisławem Ostrowskim, pełnomocnikiem rządu do spraw pobytu w Polsce wojsk byłego ZSRR, rozmawia Mieczysław Szczepański*, Warszawa 1992, s. 14-18.

ha basenów portowych), 673 czołgi, 1028 bojowych wozów piechoty, 484 działa i moździerze, dwadzieścia różnego rodzaju wyrzutni, 225 samolotów, 144 śmigłowce³.

W województwie szczecińskim (w ówczesnych granicach) istniały cztery radzieckie garnizony zlokalizowane w Chojnie, Kluczewie (z Burzykowem i Słotnicą), Szczecinie i Świnoujściu. W dwóch pierwszych miejscowościach znajdowały się obce lotniska operacyjne, na których stacjonował 582 pułk lotnictwa myśliwskiego (Chojna) oraz 239 Dywizja Lotnictwa Myśliwskiego, 159 pułk lotnictwa myśliwskiego i 347 batalion łączności (Kluczewo). W stolicy województwa z jednostek bojowych miały swą siedzibę jedynie bataliony saperów oraz łączności, natomiast w świnoujskim porcie wojennym – 24 Brygada Kutrów Rakietowych⁴.

Perspektywa opuszczenia przez obce oddziały terytorium Rzeczypospolitej zarysowała się pod koniec lat osiemdziesiątych. Korzystny klimat tworzyły zapowiedziane redukcje sił zbrojnych ZSRR poza granicami tego państwa, a zwłaszcza polityczne przemiany w Europie Środkowo-Wschodniej. W lutym 1990 r. odbyło się w sprawie opuszczenia Polski przez wojska radzieckie pierwsze spotkanie ministrów obrony narodowej obu państw, a w październiku tego roku zainicjowali rozmowy szefowie dyplomacji. Trwające dwa lata negocjacje na najwyższym i lokalnych szczeblach zakończyły się podpisaniem 22 maja 1992 r. w Moskwie całego pakietu dokumentów dotyczących nie tylko wycofania jednostek wojskowych, ale i związanych z tym uregulowań majątkowych, finansowych, transportowych czy tranzytu z Niemiec⁵.

Umowa grudniowa z 1956 r. postanawiała, iż w celu sprawnego załatwiania spraw bieżących związanych z pobytom wojsk radzieckich w Polsce oba rządy, warszawski i moskiewski, wyznaczą specjalnych pełnomocników. Na tej podstawie uchwałą Rady Ministrów nr 256 z 20 lipca 1957 r. utworzono Urząd Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej do spraw Pobytu Wojsk Radzieckich w Polsce z odpowiednim aparatem wykonawczym – Biurem Pełnomocnika. W związku z rozpoczęciem wycofywania sił militarnych ZSRR z Rzeczypospolitej premier rządu RP rozszerzył w początkach sierpnia 1991 r. zakres obowiązków pełnomocnika, a rok później dodał mu funkcje odnoszące się do tranzytu wojsk rosyjskich z Niemiec⁶.

³ Archiwum Zakładowe Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie (dalej: AZ UWS), Akta pełnomocników wojewody do przejmowania i zagospodarowania majątku po armii radzieckiej (dalej: Akta pełnomocników), sygn. 186/2000/29: Informacja [Pełnomocnika Rządu] o wycofaniu wojsk Federacji Rosyjskiej z terytorium Polski z 22 X 1993 r.

⁴ C. S k u z a, *Pomorze Zachodnie a zmiany sojuszków militarnych III Rzeczypospolitej*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX wiek. Materiały z sesji naukowej z 10 listopada 1999 r.*, red. K. Kozłowski i A. Wojtaszak, Szczecin 2001, s. 197-199.

⁵ Układ między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską w sprawie wycofania wojsk Federacji Rosyjskiej z terytorium Polski; Protokół między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o uregulowaniu majątkowych, finansowych i innych spraw związanych z wycofaniem wojsk Federacji Rosyjskiej z terytorium Polski; Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o uregulowaniu spraw transportowych związanych z wycofaniem wojsk Federacji Rosyjskiej z terytorium Polski; Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o tranzyście poprzez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wojsk Federacji Rosyjskiej wycofywanych z Republiki Federalnej Niemiec; Oświadczenie Pawła Graczowa – teksty tych dokumentów, [w:] *Pożegnanie z armią...*, s. 147-173.

⁶ C. S k u z a, *op. cit.*, s. 192, 201.

Skala spraw związanych z przejmowaniem radzieckich koszar w poszczególnych województwach nakazywała – niezależnie od istnienia wspomnianej instytucji centralnej – powołanie placówek w terenie, które realizowałyby określone zadania, aparat warszawski bowiem nie był w stanie ogarnąć wszystkich kwestii technicznych, formalnych, ewidencyjnych i innych, których przysparzało wchodzenie na obszary zajęte dotąd przez Rosjan. Dlatego też zarządzeniem wojewody szczecińskiego nr 22 z 31 stycznia 1991 r. został powołany Pełnomocnik Wojewody do spraw przejmowania obiektów opuszczonych przez jednostki Armii Radzieckiej w województwie szczecińskim. Przepis ten powierzał funkcję pełnomocnika Kazimierzowi Sztarkowi, zastępcy dyrektora Wydziału Organizacji i Nadzoru Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie. 10 sierpnia 1991 r. wymieniony ustąpił ze swego stanowiska, a jego miejsce zajął Gerard Fronczak, starszy inspektor wojewódzki w Wydziale Polityki Gospodarczej Urzędu Wojewódzkiego, który przez dekadę lat dziewięćdziesiątych zajmował się tą problematyką⁷.

Zadaniem pełnomocnika była koordynacja wszystkich działań związanych z przejmowaniem przez właściwe organy gruntów i nieruchomości (budynków mieszkalnych, socjalnych, szpitalnych, kulturalnych, magazynowych, gospodarczych i innych) zajmowanych dotychczas przez wojska radzieckie stacjonujące na obszarze województwa szczecińskiego. W szczególności podejmował on czynności zmierzające do ustalenia, jakie obiekty dzierżawiły obce oddziały, a jakie zostały przez nie wybudowane. Uzyskane dane miały później posłużyć do sporządzenia listy gmin z wyszczególnieniem liczby, rodzajów i charakterystyki budynków oraz terenów, którymi dysponowały jednostki radzieckie. Do pełnomocnika należała także koordynacja przebiegu prac inwentaryzacyjnych przejmowanych dóbr, a także ustalenie, kto i w jaki sposób stanie się dalszym ich użytkownikiem.

Stanowisko to było tworzone na czas określony (wygasło niejako automatycznie, bez wydania stosownego aktu prawnego, który dokonywałyby jego likwidacji), to jest formalnie do zakończenia akcji objęcia w posiadanie majątku radzieckich kompleksów wojskowych. Praktycznie problem ten rozwiązano w ciągu dwóch lat, ale sprawą o kapitalnym znaczeniu pozostawało właściwe wykorzystanie uzyskanych gruntów i nieruchomości. W związku z zaistniałą sytuacją 12 czerwca 1995 r. został powołany Pełnomocnik Wojewody do zagospodarowania mienia przejętego od wojsk Federacji Rosyjskiej w województwie szczecińskim. Podstawowym jego zadaniem miała być koordynacja działań związanych z realizacją Strategicznego Programu Rządowego (SPR) „Zagospodarowanie mienia przejętego od Wojsk Federacji Rosyjskiej na obszarze województwa szczecińskiego”. Pełnomocnik miał współpracować z prezydium Sejmiku Samorządowego oraz gminami (na terenie których znajdowały się wcześniej obce garnizony) w zakresie likwidacji szkód ekologicznych, odtworzenia infrastruktury technicznej, remontów i adaptacji obiektów na cele mieszkalne, przemysłowo-składowe i inne określone w miejscowych

⁷ AZ UWS, Akta pełnomocników, sygn. 24/1999/206: zarządzenia wojewody z 31 I oraz 10 VIII 1991 r. Mgr inż. Gerard Fronczak (ur. 20 III 1938) przez dwadzieścia pięć lat pracował w Wydziale Architektury Urzędu Miasta Szczecina, najpierw jako inspektor, a ostatnio na stanowisku zastępcy architekta miasta; w Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie od 15 IV 1987 r.

planach zagospodarowania przestrzennego⁸. W szczególności do zadań Pełnomocnika należało:

1. Analizowanie i opiniowanie wniosków gmin dotyczących dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie inwestycji realizowanych w ramach SPR oraz przygotowywanie projektów decyzji wojewody w tych sprawach (przyznawania lub odmowy dofinansowania);

2. Kontrolowanie prawidłowości wykorzystania celowych dotacji przez gminy oraz współpraca z Wydziałem Finansowym Urzędu Wojewódzkiego w zakresie obsługi i spraw formalnych związanych z ich przekazywaniem;

3. Sprawdzanie pod względem merytorycznym półrocznych danych gmin o realizacji inwestycji dotowanych przez budżet państwa;

4. Sporządzanie dla Pełnomocnika Rządu zbiorczej informacji na wyżej wymieniony temat;

5. Współpraca z zainteresowanymi wydziałami administracji wojewódzkiej w sprawach dotyczących rekultywowania gruntów, odtwarzania lub wykonania nowej infrastruktury technicznej, remontów, adaptacji oraz zmian funkcji obiektów na terenach przejętych od Rosjan.

Reforma administracyjna państwa z końca lat dziewięćdziesiątych, a w jej wyniku zmiany w zakresie terytorialnym, spowodowały nowelizację dotychczasowych przepisów. Powołany 22 stycznia 1999 r. (na okres dwóch lat) Pełnomocnik Wojewody do spraw zagospodarowania mienia przejętego od Wojsk Federacji Rosyjskiej w województwie zachodniopomorskim, zajął się teraz koordynacją dwóch ważnych zadań, Strategicznego Programu Rządowego „Zagospodarowanie mienia przejętego od Wojsk Federacji Rosyjskiej” oraz „Programu rekultywacji terenów zdegradowanych przez wojska Federacji Rosyjskiej” na zdecydowanie większym obszarze. Poza wcześniej pełnionymi funkcjami doszły mu także nowe, opiniowanie wniosków o przekazanie samorządom przejętych nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa oraz inicjowanie promocji niezagospodarowanych terenów i obiektów dla pozyskania inwestorów⁹.

Z ostatnim dniem 1999 r. realizację obu programów zakończono, jednak po rocznej przerwie wznowiono prace, gdyż nie wszystko udało się wcześniej wykonać. Po odejściu na emeryturę pełnomocnika Gerarda Fronczaka, kontynuator jego zadań Dariusz Wysocki z Wydziału Ochrony Środowiska i Polityki Rolnej formalnie nie piastuje stanowiska swego poprzednika¹⁰.

W ciągu dekady swej działalności pełnomocnicy wojewody do spraw przejmowania oraz zagospodarowania mienia przejętego od wojsk Federacji Rosyjskiej wytwarzali – realizując nałożone na nich obowiązki – różnego rodzaju dokumentację. Powstałe w wyniku procesów aktotwórczych materiały znajdują się obecnie w Archiwum Zakładowym Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie. Przekazane zostały tutaj w czterech akcesjach w 1999 i 2000 roku. Poszczególne rzuty akt obejmowały następującą liczbę jednostek archi-

⁸ *Ibidem*, sygn. 186/2000/55: protokół kontroli NIK z 1999 r., który przytacza zarządzenie wojewody szczecińskiego z 12 VI 1995, zajmując się analizą zakresu działania pełnomocnika.

⁹ *Ibidem*, zarządzenie nr 17 wojewody zachodniopomorskiego z 22 I 1999 r.

¹⁰ Informacje uzyskane od Pana Gerarda Fronczaka – w posiadaniu autora.

walnych: pierwszy – 21 (materiały z lat [1979] 1991-1998), drugi – dziewięć ([1989] 1991-1995), trzeci – trzydzieści (1992-1999) oraz czwarty – sześć (1993-1998). Cały zbiór liczy zatem 66 teczek, które zajmują około 2 metrów bieżących półek.

Materiały te są różnorodne pod kilkoma względami, zwłaszcza rzeczowym (ujęcia syntetyczne i analityczne) i formalnym (różne postacie dokumentów: analizy, korespondencja, plany i rysunki techniczne, szacunki, protokoły, sprawozdania, wyceny, kosztorysy itp.). Dotyczą spraw generalnych, a więc szeroko rozumianego problemu przejmowania oraz zagospodarowania mienia poradzieckiego w całym województwie, jak i szczegółowych, obejmujących konkretne tereny czy obiekty garnizonów: Chojna, Kluczewo, Szczecin i Świnoujście. Zdecydowana większość odnosi się do radzieckich kompleksów wojskowych dawnego województwa szczecińskiego, a pojedyncze tylko teczki – koszalińskiego (np. Bagicz), obecnie leżących w województwie zachodniopomorskim.

Zachowała się dokumentacja z realizacji Strategicznego Programu Rządowego „Zagospodarowanie mienia przejętego od Wojsk Federacji Rosyjskiej” oraz „Programu rekultywacji terenów zdegradowanych przez wojska Federacji Rosyjskiej”, którą to dokumentację stanowią plany, przepisy, analizy, sprawozdania, informacje, korespondencja itp. Ciekawe przekazy ilustrują tematykę ochrony środowiska, szkód ekologicznych wyrządzonych przez obce oddziały, grobownictwa i opieki nad cmentarzami pozostawionymi przez Rosjan. Znaczna część archiwaliów poświęcona jest ekonomicznej stronie zagadnienia – tę grupę reprezentują zestawienia poszczególnych obiektów z wycenami wartości, kosztami odbudowy i remontów, sprawy dotacji budżetowych i ich wykorzystania itp. W aktach pełnomocników odnaleźć także można różnorodną korespondencję dotyczącą promocji pozyskanych obszarów. Uzupełniają całość różnego rodzaju plany: regionalne i perspektywiczne (pochodzące niekiedy z lat siedemdziesiątych, stąd przy poszczególnych dopływach akt pełnomocników do archiwum zakładowego pojawiają się daty sprzed 1991 r.), które służyły do weryfikacji założeń zagospodarowania przestrzennego i rozwoju gospodarczego po oddaniu ziemi i nieruchomości przez Rosjan. W sumie mamy do czynienia z bardzo interesującymi informacjami, mniej lub bardziej ogólnymi czy szczegółowymi, czasami jednak z niewiele wartą korespondencją, która zawsze towarzyszy zespołom aktowym, gdy te otrzymuje historyk przed ich fachowym uporządkowaniem.

Poniżej publikujemy dwa dokumenty z akt pełnomocników wojewody szczecińskiego, by wskazać badaczom, czego mogą się tam spodziewać. Wypadnie jednak dodać, iż wybór nie był przypadkowy – przygotowane bowiem do druku przekazy w sposób całościowy i merytoryczny informują o sprawach przejmowania i zagospodarowania odzyskanego majątku oraz szkód ekologicznych wyrządzonych przez obce jednostki w miejscach ich stacjonowania lub przebywania. Można rzec, iż materiały te należą do najcenniejszych, syntetycznie charakteryzując wymienione zagadnienia, a wybrane zostały spośród wielu archiwaliów. O tej ich różnorodności, uprzednio sygnalizowanej, zarówno w sensie wartości informacyjnej oraz formalnej i zewnętrznej postaci, należy pamiętać.

Przygotowując teksty do druku, zachowano zasady stosowane przy edycji źródeł współczesnych, a więc akt XIX i XX wieku. Autor nie ingerował w sferę stylistyczną; zabiegi redakcyjne obejmowały jedynie usunięcie podstawowych błędów interpunkcyjnych, ortograficznych bądź niewątpliwych maszynowych, istotnie utrudniających percepcję. Od niego pochodzą również nawiasy kwadratowe, w których rozwiązano skróty

lub umieszczono dodatkowe dane, ważne dla lepszego zrozumienia treści dokumentów. Podobne znaczenie mają przypisy rzeczowe, wzbogacające nowymi informacjami publikowane archiwalia.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1.

1993 luty 15, Szczecin. – Informacja wojewody szczecińskiego Marka Tałasiewicza dla generalnego dyrektora w Urzędzie Rady Ministrów Henryka Goika dotycząca zagospodarowania obiektów po byłej Armii Radzieckiej

Kopia, mps

AZ UW w Szczecinie, Akta pełnomocników, sygn. 24/1999/206

W nawiązaniu do pisma ministra szefa Urzędu Rady Ministrów z 16 grudnia 1992 r. oraz przeprowadzonej rozmowy mojego pełnomocnika ds. przejmowania obiektów po jednostkach wojsk Federacji Rosyjskiej na terenie województwa szczecińskiego, niniejszym przesyłam informację na temat zagospodarowania obiektów po byłej Armii Radzieckiej.

Na terenie województwa stacjonowały 4 garnizony wojsk byłej Armii Radzieckiej: garnizon w Szczecinie, garnizon – lotnisko Chojna, garnizon – lotnisko Kluczewo, baza morska w Świnoujściu.

I. Garnizon w Szczecinie

Składał się z kilku kompleksów:

kompleks nr 701 przy ul. Żołnierskiej [46-55] [i] [Wernyhory] w Szczecinie,

kompleks nr 702 przy ul. Mickiewicza [43] 45 [47] w Szczecinie,

kompleks nr 704 w Bezzreczu gm[ina] Dobra Szczecińska,

kompleks nr 437 poligon gm[ina] Gryfino.

1) Kompleks nr 701 składał się z 37 obiektów kubaturowych oraz 17,2 ha gruntu, przejęty 22 czerwca 1991 r.

Obecnie obiekty rozdysponowano pomiędzy policją, szczecińskimi uczelniami i służbą zdrowia*. Był to kompleks koszarowy z zapleczem technicznym dla pojazdów transportowych.

Przekazano w zarząd Komendzie Wojewódzkiej Policji budynki o numerach: 14, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 37, 38, 39, 42, 43, 45, 46, 47. Obiekty będą wykorzystane na zaplecze techniczne Komendy Policji.

Z uczelniami szczecińskimi zawarto umowy przedwstępne na oddanie w użyczenie następujących budynków:

* Obecnie mieszczą się tu: Wydział Budownictwa i Architektury (właściwie Katedra Rysunku, Malarstwa i Rzeźby Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego) oraz Wydział Informatyki Politechniki Szczecińskiej [nr 49 i 50]; Studium Wojskowe Wyższej Szkoły Morskiej [nr 46]; Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej [nr 47]; Dom Akademicki Uniwersytetu Szczecińskiego [nr 51 i nr 51a]; Zachodniopomorska Szkoła Biznesu [nr 54]; Centrum Psychiatryczne Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Zdroje” [nr 55]; zakład prywatny mechaniki pojazdowej [nr 46]; Pralnia Centralna [ul. Wernyhory 15] – kilka budynków nie zostało jeszcze zagospodarowanych.

Uniwersytet Szczeciński – bud. nr 2,
 Politechnika Szczecińska – bud. nr 1 i 11,
 Akademia Rolnicza – bud. nr 9,
 Wyższa Szkoła Morska – bud. nr 10,
 Zachodniopomorska Szkoła Biznesu – bud. nr 4, 5, 6,
 Pomorska Akademia Medyczna – bud. nr 7, 8, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 36.
 W zarząd dla Z[akładu] O[pieki] Z[drowotnej] przekazany został budynek nr 3.

Ustalono, że po wykonaniu dokumentacji geodezyjnej i opracowaniu planu zagospodarowania istniejący kompleks podzielony zostanie na poszczególne parcele.

2) Kompleks nr 702 ulica Mickiewicza [43] 45 [47]

Były zespół szpitalny składający się z 8 obiektów kubaturowych oraz 1,9 ha gruntów, odebrany został 22 czerwca 1991 r. Zarząd Miasta Szczecina wystąpił o skomunalizowanie obiektu. Obiekt zostanie przekazany miastu w I kwartale 1993 r. Obecnie obiekt jest czasowo użytkowany i chroniony przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Galera”*

3) Kompleks nr 704 w miejscowości Bezrzecze gm[ina] Dobra Szczecińska

Był to kompleks magazynowo-techniczny, składający się z 14 obiektów kubaturowych oraz 18 ha gruntów. Obiekty przekazano w użyczenie gminie Dobra Szczecińska. Obecnie skompletowano dokumentację w I kwartale 1993 r. obiekt będzie skomunalizowany. Na terenie obiektu uruchomiono hurtownię spożywczą.

4) Kompleks nr 437 Z[apasowe] S[tanowisko] D[owodzenia], poligon obręb Rozdoły, nadleśnictwo Gryfino. Kompleks poligonu o powierzchni 55 ha odebrano 18 lutego 1992 r.

Po uporządkowaniu i rekultywacji przez wojska Federacji Rosyjskiej pod nadzorem pracowników nadleśnictwa Gryfino kompleks poligonu przekazano dla Lasów Państwowych wraz z 1 niedokończonym obiektem – schronem dowodzenia.

Dokonano wyceny obiektów garnizonu Szczecin – kompleksów w poz. 1, 2, 3.

Lp.	Kompleks	Wartość odtworzona mln złotych	Wartość bieżąca mln złotych	Koszt remontu mln złotych
1.	701	72 105	44 445	18 022
2.	702	10 071	5 890	3 195
3.	704	4 530	3 732	813
	RAZEM	86 706	54 067	22 030

W garnizonie Szczecin ogólnie przejęto 60 obiektów kubaturowych wraz z gruntem o powierzchni 92,1 ha.

II. Garnizon – lotnisko Chojna

Odebrany został w całości 7 lipca 1992 r. Składał się z następujących kompleksów: 706, 706a, 706b, 706c, 706d, 706e, 706g.

Przejęto 223 obiekty kubaturowe oraz 581,5 ha gruntów.

Na terenie lotniska przejęto bocnicę kolejową, rampę kolejową, płytę lotniska, pasy kołowania, stanowiska postoju samolotów. Ogólnie oceniono, że obiekty oraz infrastruktura techniczna jest w złym stanie technicznym.

Dokonano wyceny obiektów:

* Dotychczas znalazły tu swe miejsce: Instytut Organizacji Przedsiębiorstw i Technik Informatycznych (nr 47), Centrum Egzaminacyjne Instytutu Goethego (nr 45), Cerkiew Greko-Katolicka pod wezwaniem Opieki Matki Bożej (nr 43), hurtownia elektryczna, gabinet stomatologiczny – obecnie trwają remonty kilku budynków.

wartość bieżąca obiektów dzierżawionych i wybudowanych	312 920 mln zł
wartość robót remontowych do wykonania	117 332 mln zł

Obiekty lotniska ochraniane są przez Wojsko Polskie – II Korpus Lotniczy.

Na terenie garnizonu – lotniska przeprowadzono badania pirotechniczne przez jednostkę saperską W[ojska] P[olskiego]. Obecnie trwają prace geodezyjne. Przygotowywane jest porozumienie pomiędzy wojewodą a Zarządem Gminy Chojna dotyczące przekazania obiektu w użyczenie.

III. Garnizon – lotnisko Kluczewo

Kompleksy i obiekty garnizonu – lotnisko Kluczewo odebrane były w kilku terminach:

– W dniu 6 grudnia 1990 r. odebrano kompleks nr 715 w miejscowości Kluczewo, o powierzchni gruntów 2,6 ha wraz z budynkami mieszkalnymi nr 1, 5, 7, 9, 12; 18 przy ul. Kolejowej i Lotników. W dniu 11 czerwca 1992 r. odebrano pozostałych 5 budynków mieszkalnych. Budynki zostały przekazane miastu Stargard [Szczeciński] i zagospodarowane.

– W dniu 24 września 1992 r. przejęto kompleksy: część 713, 713a, 713b, w tym 212 obiektów kubaturowych, pasy startowe, drogi kołowania, drogi łącznikowe, pole postojowe samolotów, rurociąg paliwowy wraz z obszarem gruntu o powierzchni 1110,8 ha.

– W dniu 13 października 1992 r. przejęto kompleksy 712, 714 i część 713, w tym 71 obiektów kubaturowych, 222 zbiorniki stalowe, dwie bocznice kolejowe wraz z obszarem gruntu o powierzchni 72,28 ha.

– W dniu 24 września [1992] przejęto ośrodek wczasowy w miejscowości Stoki gmina Chojna, administrowany przez garnizon Kluczewo. Ilość obiektów kubaturowych 3, powierzchnia gruntów 1,2 ha.

Łącznie przejęto w garnizonie Kluczewo – Stargard [Szczeciński] 294 obiekty kubaturowe wraz z gruntem o powierzchni 1185,68 ha.

Obiekty garnizonu Kluczewo – lotnisko wraz z miejscowościami Słotnica i Burzykowo ochraniane są przez Wojsko Polskie 12 Dywizja Zmechanizowana.

Na terenie lotniska i miejscowości przeprowadzono badania pirotechniczne przez jednostkę saperską. Obecnie trwają prace geodezyjne. W dniu 8 grudnia 1992 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy wojewodą szczecińskim a prezydentem miasta Stargardu [Szczecińskiego] oraz wójtem gminy Stargard [Szczeciński] w sprawie zagospodarowania obiektów*.

Została wykonana wycena obiektów garnizonu lotniska – Kluczewo:

wartość bieżąca obiektów wybudowanych i wydzierżawionych	464 132 mln zł
wartość robót remontowych do wykonania	91 257 mln zł

– Obiekt wczasowy Stoki-Chojna zagospodarowany będzie przez Urząd Rejonowy w Gryfnie [przekazanie w dzierżawę] w I kwartale 1993 r.

Wyceniono obiekt, który został wybudowany ze środków J[ednostek] A[rmii] R[adzieckiej]

Wartość bieżąca:

obiekty kubaturowe	819 mln zł
drogi i place	113 mln zł
Łącznie	932 mln zł

IV. Baza morska w Świnoujściu

Kompleksy i obiekty bazy morskiej w Świnoujściu były odbierane w kilku terminach:

– W dniu 8 lipca 1992 r. odebrano kompleks nr 615a – budynek szkoły wraz z gruntem o powierzchni 1,3 ha.

– W dniu 29 września 1992 r. odebrano kompleksy nr 642, 642d, 602, 607, 608, 617 wraz

* Zarząd Miasta Stargardu Szczecińskiego wydzierżawił teren spółce „EKOINWEST”.

z 85 obiektami kubaturowymi; 4 nabrzeża nr 88, 89, 90, 91 wraz z gruntem o powierzchni 72,7 ha, w tym kompleksy 607 i 608 odebrano częściowo (część obiektów).

– W dniu 18 listopada 1992 r. odebrano kompleksy 603, 605, 612, 623, 626, 627 w całości. Kompleksy 606, 607, 608, 609, 610, 619, 620, 621 odebrano częściowo (część obiektów). Kompleks 641 w całości. Odebrano 67 obiektów kubaturowych wraz z gruntem 16,06 ha i basenem południowym o powierzchni wody 5,2 ha.

– W dniu 22 grudnia 1992 r. odebrane zostały obiekty kompleksów: 606, 607, 608, 609, 610, 619, 620, 621 oraz kompleksy 614, 615, 616, 617, 622, 625, 629, 613, 637, 642b, 611, 636, 642a wraz ze 148 obiektami kubaturowymi, 12 nabrzeżami oraz 77,48 ha gruntu, basen północny o powierzchni wody 6,59 ha.

Łącznie w bazie morskiej Świnoujście odebrano od strony rosyjskiej 305 obiektów kubaturowych, 2 baseny portowe: północny i południowy z nabrzeżami o łącznej powierzchni wody 11,79 ha oraz grunt o powierzchni 166,24 ha. Poszczególne obiekty i kompleksy po bazie morskiej byłych J[ednostek] A[rmii] R[adzieckiej] zostały w większości rozdysponowane i przejęte przez przyszłych użytkowników, budynki mieszkalne i część obiektów technicznych zostały skomunalizowane. Poniżej podaję użytkowników już przekazanych obiektów i propozycje zagospodarowania pozostałych.

Kompleksy przejęte przez Zarząd Miasta Świnoujście:

– nr 606, 607, 608, 609, 610, 612, 617, 619, 620, 621, 622 – budynki mieszkalne, w tym sprzedano już 31 budynków i 250 mieszkań, pozostało do sprzedaży 5 budynków,

– nr 613 – przejęty z przeznaczeniem na parking i salon samochodowy,

– nr 614, 615, 623, 627 – przeznaczony na budownictwo mieszkaniowe, obiekty przeznaczone do rozbiórki,

– nr 603 – przeznaczony na hurtownie ew[entualnie] magazyny,

– nr 615a – wydzierżawiony dla Społecznej Szkoły Podstawowej w Świnoujściu,

– nr 616 – przeznaczony na centrum administracyjne samorządu oraz administracji rządowej i innych urzędów, część kompleksu (hala sportowa, widowisko i komenda garnizonu) przekazane będą dla M[inisterstwa] O[brony] N[arodowej],

– nr 625 – przekazany dla Zakładu Komunikacji Miejskiej,

– nr 626 – piekarnia wydzierżawiona przez Urząd Miejski dla osoby fizycznej,

– nr 637 – z przeznaczeniem dla Straży Granicznej, Ratownictwa Okrętowego,

– nr 642a – terminal paliwowy*,

– nr 642b – przeznaczony na magazyny.

Kompleksy przejęte przez Urząd Rejonowy w Świnoujściu:

– 605 – przeznaczony na siedzibę Urzędu Rejonowego i Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej Filia w Świnoujściu oraz rejonowe Biuro Pracy,

– nr 617 – były szpital garnizonowy, z zamiarem przekazania dla Z[akładu] O[pieki] Z[drowotnej],

– nr 623 – przeznaczony dla Zakładu Energetycznego.

Kompleksy przejęte przez Ministerstwo Obrony Narodowej:

– nr 602 – przeznaczony na magazyny,

– nr 641 („basen południowy”) – dla Marynarki [Wojennej] RP,

– nr 611 – budynki mieszkalne: 40 mieszkań dla M[inisterstwa] O[brony] N[arodowej], 24 mieszkania dla W[ojewódzkiego] U[rzędu] S[praw] W[ewnętrznych] i Straży Granicznej, ponadto część mieszkań dla Urzędu Ochrony Państwa.

Kompleks nr 601 stanowiący budynek administracyjno-gospodarczy przekazano dla Urzędu Ochrony Państwa – Delegatura w Szczecinie. Wycena obiektów bazy w Świnoujściu będzie wykonana do końca lutego 1993 r.**

* W kwietniu 1994 r. miasto Świnoujście sprzedało bazę paliw Stoczni Szczecińskiej.

** Wyceny szacunkowej dokonał w okresie grudzień 1993 – styczeń 1994 zespół biegłych ds. szacowania nieruchomości i obiektów budowlanych z listy wojewody szczecińskiego (A. Horbik i W. Kaśkie-

Reasumując powyższe dane, na terenie województwa szczecińskiego od jednostek [wojskowych] Federacji Rosyjskiej odebrano:

- 878 obiektów kubaturowych,
- 3 bocznice kolejowe infrastruktury technicznej,
- 2 baseny portowe z infrastrukturą techniczną i powierzchnią akwenów wodnych 11,79 ha,
- 1924,5 ha gruntów wraz z infrastrukturą techniczną, jak bazy paliw.

Obecnie trwają prace nad zagospodarowaniem przejętych obiektów, gruntów. W województwie szczecińskim obiekty i grunty po J[ednostkach] A[rmii] R[adzieckiej] można podzielić na dwie grupy. Obiekty, które znalazły chętnych na ich zagospodarowanie oraz na grupę obiektów w stosunku do których brak jest racjonalnych ofert zagospodarowania.

Do tej pierwszej grupy zaliczam obiekty i grunty po byłym garnizonie w Szczecinie oraz obiekty i grunty, baseny morskie i akweny wodne po byłej bazie morskiej w Świnoujściu. Jak przedstawiono wyżej, obiekty ww. garnizonów przekazano lub są w trakcie przekazywania użytkownikom.

Natomiast sprawa zagospodarowania obiektów po byłych garnizonach-lotniskach Chojna i Kluczewo jest poważna. Zniszczone obiekty i infrastruktura techniczna, duże zanieczyszczenie ekologiczne gruntów, głównie w rejonach baz paliwowych, wymaga dużych nakładów pieniężnych. Przedłożone dane wycen robót remontowych uwzględniają doprowadzenie obiektów do używalności w poprzedniej funkcji. Przeprowadzone wstępnie rozeznania dotyczące funkcjonowania obiektów wykazały, że funkcje obiektów lotnisk muszą być zmienione. Aby racjonalnie wykorzystywać obiekty, należy opracować plany gospodarcze i zagospodarowania przestrzennego w kierunku wielofunkcyjnym. Dopiero po ich opracowaniu można wstępnie obliczyć potrzebny kapitał, który należałoby zainwestować aby uzyskać optymalne korzyści gospodarcze.

2.

1993 marzec 11, Szczecin. – Informacja wojewody szczecińskiego Marka Tałasiewicza dla Pełnomocnika Rządu RP do Spraw Pobytu Wojsk Federacji Rosyjskiej w Polsce generała brygady Zdzisława Ostrowskiego dotycząca szkód ekologicznych i zagospodarowania obiektów po byłej Armii Radzieckiej.

Kopia, mps

AZ UW w Szczecinie, Akta pełnomocników, sygn. 24/1999/206

W nawiązaniu do pisma Pana Generała z 13 stycznia 1993 r. niniejszym przesyłam informację na temat szkód ekologicznych i zagospodarowania obiektów po byłej Armii Radzieckiej*.

Na terenie województwa stacjonowały 4 garnizony wojsk byłej Armii Radzieckiej: garnizon w Szczecinie, garnizon – lotnisko Chojna, garnizon – lotnisko Kluczewo, baza morska w Świnoujściu. W trakcie przejmowania obiektów byłej Armii Radzieckiej stwierdzono liczne

wicz), który wyliczył, co następuje: wartość odtworzeniowa – 597 876 445 tys. zł; wartość po zużyciu – 295 881 706 tys. zł; szacunkowy koszt remontu – 71 145 709 tys. zł; szacunkowy koszt rozbiórki – 5 736 446 tys. zł. Warto dodać, iż wartość odtworzeniowa obiektów wybudowanych ze środków radzieckich w Świnoujściu wynosiła – 62 502 436 tys. zł, ich wartość po zużyciu – 40 423 615 tys. zł, a szacunkowy koszt remontu – 5 725 195 tys. zł.

* Dokument ten po raz pierwszy próbował scharakteryzować problem szkód ekologicznych, jakie w województwie szczecińskim wyrządziły jednostki radzieckie w miejscach swego stacjonowania. Zawarte w nim oceny, bazujące na niepełnych jeszcze danych, odbiegają nieco – jak się wydaje – od rzeczywistych strat poniesionych przez środowisko naturalne na tych obszarach (zwłaszcza na lotniskach Kluczewo i Chojna), które to straty były dużo wyższe.

szkody ekologiczne. Ich usuwanie wymaga szczegółowej identyfikacji rodzaju skażenia, ustalenia zasięgu oraz stopnia skażenia. Szkody ekologiczne dla poszczególnych obiektów są zbliżone co do rodzaju, a różnią się jedynie zasięgiem i stopniem trudności w ich likwidacji.

1. Rejon Szczecina obejmuje dwie bazy

- Bazę w Bezzreczu,
- Bazę przy ul. Żołnierskiej w Szczecinie.

1.1. Baza w Bezzreczu wykorzystywana była jako baza ciężkich pojazdów. Zanieczyszczenia ropopochodnymi występują tu w rejonie byłych zbiorników paliw, miejsc postojowych, myjni i kanałów najazdowych. Ponadto występują tu liczne składowiska odpadów bytowych oraz starych opon.

Łącznie skażony został obszar 4600 m² do głębokości 5 m.

1.2. Baza przy ul. Żołnierskiej w Szczecinie – skażony został ropopochodnymi obszar o powierzchni 8585 m² i głębokości do 5,2 m.

Na terenie obu baz pozostały liczne zbiorniki tzw. łapacze oleju, kanalizacja wypełniona olejami, różnego rodzaju beczki, w których zgromadzono ropopochodne. Zanieczyszczenia gruntu na terenie obydwu baz stanowią potencjalne zagrożenie ujęć wód podziemnych dla m. Szczecina.

2. Baza w Chojnie

Baza w Chojnie o powierzchni ok. 544 ha zlokalizowana około 2 km na zachód od m. Chojna. Znajdowało się tu lotnisko wraz z obiektami towarzyszącymi. Ponadto znajdowało się tu osiedle mieszkaniowe, budynki koszarowe, szpital, garaże, stacje paliw i magazyny paliw.

Na terenie bazy stwierdzono liczne szkody ekologiczne:

- Skład amunicji

Na terenie składu zlokalizowanego w lesie poza terenem bazy świeże wykopy, zza zasypki wystają skrzynie, opakowania itp. W pobliżu czuć zapach środków chemicznych. Wykopy stały się więc składowiskiem różnego rodzaju odpadów, w tym chemicznych. Teren wokół znajdującej się tu kotłowni o powierzchni ca 400 m² zmieniono w skład żużla. Nieopodal w lesie znajduje się uszkodzony rurociąg [o średnicy] 350 [mm], którym odprowadzano zaolejone wody do jeziora Mętno. W miejscu awarii duża wyrwa i rów, którym ropopochodne słuwały do lasu.

- Teren jednostki raketowej

Na powierzchni około 100 m² świeże wykopy zasypane urobnicą. Zasypane przesycone ropopochodnymi i widać w niej różnego rodzaju śmieci.

- Lotnisko

Teren koło głównej wieży naprowadzeń. Wzdłuż drogi dojazdowej na skraju lotniska po obu jej stronach na obszarach 500 x 30 m i 250 x 60 m grunt przesycony ropopochodnymi. Znajdują się tu różnego rodzaju zbiorniki.

- Magazyn paliw nr 1

Otoczony wałami ziemnymi z 13 grupami zbiorników. Znajduje się tu rów opaskowy o długości 200 m do którego odprowadzano nadmiar paliwa. Na terenie magazynowym znajduje się budynek na trucizny, obok którego przebiega rów o długości 100 m ze śladami wylewania tu ropopochodnych.

- Stacja paliw przy pasie startowym

Wolno stojące zbiorniki otoczono wałem ziemnym, znajdują się tu liczne odstojniki do zbierania paliwa. Obok przepompowni paliw teren 100 x 80 m pokryty rozlewami ropopochodnymi.

- Garaże oraz magazyn paliw nr 2

Znajdują się tu 2 myjnie, z których ścieki odprowadzono do dwukomorowych osadników $2 \times 2 \times 5$ i głębokości 3 m, wypełnionych ściekami i zużytymi olejami. Obok placów postojowych trawa wypalona rozlewaniem paliwem. Teren magazynu paliw wskutek wydobywania zbiorników i ich wywozu pokryty głębokimi wykopami. Grunt częściowo nasycony ropopochodnymi. Za ogrodzeniem odstożniki wypełnione wodą i olejami. Widoczne liczne miejsca, gdzie spalono kable, izolację, blachy itp. Wzdłuż szosy Chojna-Cedynia składowisko złomu na powierzchni 300×50 m. Teren pokryty głębokimi wykopami.

- Kotłownia przy hangarze

Kanał długości 50 m wykonany z płyt żelbetowych, wypełniony olejami.

- Stacja paliw koło schronu rakiet

Komory zasuw przy zbiornikach wypełnione ropą. Liczne rozlewy paliwa.

- Stacja przeładunku paliw

Wzdłuż torów rozlewy paliwa oraz rozrzucone konstrukcje budowlane.

- Inne urządzenia

Baza posiadała oczyszczalnię ścieków, z której pozostały zasypane gruzem piaskownik 2-komorowy oraz 2 duże osadniki wielokomorowe. Urządzenia całkowicie zdemontowane. Wodociąg zaopatrujący bazę w wodę posiadał 2 studnie głębinowe oraz stację uzdatniania wody i 2 zbiorniki wyrównawcze. Zbiorniki wskutek braku remontów, czyszczenia – zdemontowane. Jeden zbiornik jest eksploatowany. Oba wymagają kapitalnego remontu.

3. Baza w Kluczewie

Baza ta obejmuje obszar 1000 ha, w tym część dzielnicy Stargardu [Szczecińskiego] – Kluczewo oraz wsie Słotnica i Burzykowo. Na terenie bazy znajdowało się lotnisko, koszary, parki samochodowe (5 szt.) i urządzenia techniczne. I tu również stwierdzono znaczne skażenia gruntu oraz zanieczyszczenia powierzchni gruntu.

Baza kolejowa w Burzykowo

Zlokalizowano tu trzy grupy zbiorników paliwa o łącznej pojemności $16\,528\text{ m}^3$. Wzdłuż bocznic kolejowej znajduje się 8 nalewaków. Ze składu paliw rurociągiem [o średnicy] 100 [mm] tłoczono paliwo na stację paliw przy lotnisku. Wzdłuż trasy rurociągu, wzdłuż nalewaków oraz w pobliżu zbiorników stwierdzono liczne rozlewy ropopochodnych. Po przejęciu bazy przez nasze władze na terenie składu wykonano około trzystu otworów [o średnicy] 40 cm głębokości 4 m i wydobywano stąd przez szczypanie olej napędowy. Cały teren został więc skażony i nasycony ropopochodnymi.

Burzykowo

Znajdował się tu park samochodowy łączności. Na terenie placu postojowego wykonano stację paliw z 3 zbiornikami o pojemności łącznej 20 m^3 . Istnieje przypuszczenie, że teren obok stacji jest skażony ropopochodnymi.

Słotnica

Znajdował się tu park samochodowy. Na środku placu postojowego wykonano 2 osadniki ziemne z częściowo umocnionymi ścianami wypełnione wodą, olejem i gruzem. Istniała tu stacja paliw z 2 zbiornikami po 4 m^3 . Teren obok został skażony wskutek rozlewów paliwa.

Kluczewo

- Centralna stacja tankowania samolotów

Znajdowały się tu, na otoczonym wałem ziemnym terenie, 2 grupy zbiorników o pojemności 1050 m^3 . Pod zbiornikami i pod rurociągami liczne rozlewy ropopochodnych. Koło starej przepompowni rozlewisko ropy i „oczko wodne” 5×3 m z lustrem paliwa.

- Stary (nieczynny) skład paliwa

Wzdłuż drogi dojazdowej rów 20×30 m ze śladami wylewanego tu paliwa. Na przedłużeniu drogi duży rozlew $5 \times 4 = 20\text{ m}^2$.

- Park samochodowy (nr 3)

Znajdowała się tu stacja paliw z 3 zbiornikami po 25 m^3 i 3 dystrybutorami. Płyta betonowa przy stacji z licznymi rozlewami paliwa, które wsiąkało przez szpary w grunt. Myjnia sa-

mochodowa wyposażona była w zbiornik 3-komorowy do podczyszczania wód zaolejonych. Teren między kanałami i płotem silnie zaolejony. Za kotłownią spalano odpady skażające teren o średnicy 3 m. Plac między garażami wykorzystywany do demontażu samochodów, co w efekcie spowodowało jego zanieczyszczenie.

– Składowisko złomu

Obok poniemieckiego hangaru na placu 200 x 200 m składowano złom, rury, części samochodowe, blachy itp. I tu teren został skażony olejami itp.

– Rampa kolejowa

Obok torów znajdował się magazyn środków chemicznych. Wskutek spalania tu różnych materiałów skażono teren 4 x 4 m².

Park samochodowy oddziału łączności w Kluczewie.

Na placu postojowym zlokalizowano tu stację paliw z 3 zbiornikami o pojemności łącznej 20 m³. Teren obok został zanieczyszczony ropopochodnymi.

Wodociąg w Kluczewie

Znajdują się tu 2 studnie wiercone plus stacja uzdatniania wody z 2 zbiornikami wyrównawczymi. Obok S[tacji] U[zdatniania] W[ody] wykonano wykop 4 x 4 m wypełniony wapnem chlorowanym. Istnieje możliwość wsiąkania chloru do wód gruntowych. Obok znajduje się przepompownia ścieków. Stan wodociągu oraz przepompowni zły.

Wodociągi w Burzykowie i Słotnicy

Słotnica – ujęcie wody stanowi tu 1 studnia i hydrofornia. Studnia posiada zdemontowaną pompę, a woda jest dowożona. Stan hydroforni zły.

Burzykowo – wodociąg bazuje na 2 studniach wierconych. Wykonano nową S[tację] U[zdatniania] W[ody]. Stan studni zły, w obudowach występuje woda.

Wieś Dębiec

Wykonano tu na powierzchni 0,5 ha wysypisko komunalne. Zeskładowano tu śmieci o grubości 5 m. Droga dojazdowa na wysypisko zasypana śmieciami, które zostały przewożone rozplintowane.

4. Baza marynarki wojennej w Świnoujściu

Baza obejmowała obszar 229 ha, na którym zlokalizowano 306 różnego rodzaju budowli, obiekty zasilane były w wodę z sieci komunalnej, a ścieki odprowadzane były również do kanalizacji komunalnej. Na terenie bazy również najpoważniejszym problemem jest zanieczyszczenie gruntu oraz wód podziemnych i powierzchniowych ropopochodnymi.

– Park samochodowy przy ul. Matejki

Znajdowało się tu 46 garaży oraz skład oleju i akumulatornia. Na wschodnim narożniku parku zlokalizowano skład starych opon. Stwierdzono, że wszystkie kratki ściekowe i znajdujące się pod nimi studzienki wypełnione są olejami.

– Baza okrętów raketowych

Do tankowania kutrów służyły 4 nalewaki, do których rurociągami [o średnicy] 100 [mm] doprowadzano paliwo ze składu paliw. Wokół nalewaków stwierdzono rozlewy paliwa. Grunt został skażony ropopochodnymi.

– Składy paliw

Na terenie obiektu znajdowały się 2 składy paliw. W części południowej znajdował się system zbiorników podziemnych w ilości 150 sztuk i pojemności 25-50 m³. Zbiorniki połączone zostały systemem rurociągów doprowadzających i odprowadzających paliwo do poszczególnych nabrzeży. W trakcie wydobywania zbiorników oraz przez różnego rodzaju nieszczelności skażony został teren składu. W północno-zachodniej części znajduje się magazyn paliw płynnych wykonany przed 1945 r. Zlokalizowano tu 11 zbiorników podziemnych: 6 szt. po 4000 m³ i 4 szt. po 10 000 m³, ponadto jest tu 1 zbiornik o nieokreślonej pojemności. Obok zbiorników znajduje się system 4 nalewaków. Zbiorniki oraz system rurociągów posiadają b[ardzo] liczne rozszczelnienia, wskutek czego grunt pod zbiornikami jest nasycony różnego rodzaju paliwami. Między nabrzeżem i zbiornikami wykonano system 11 stalowych studni o

średnicy 1000 mm i głębokości ok[olo] 3 m. Ze studni stosując ręczne szczypanie usuwano około 300 l paliwa w ciągu doby. Istnieje duże niebezpieczeństwo skażenia wód gruntowych oraz wód powierzchniowych przez wypływający z nabrzeża olej.

– Szpital

Zlokalizowane w szpitalu różnego rodzaju leki i środki dezynfekcyjne wywieziono w nieznanym kierunku.

– Magazyn środków chemicznych

Magazyn w kształcie długiego walca o konstrukcji stalowej [długości] 40 m i [średnicy] 6 m służył do składowania chloraminy i dichloretanu. Teren również wymaga sprawdzenia.

Likwidacja skutków eksploatacji poszczególnych baz wymaga opracowania w pierwszym etapie „Raportu – identyfikacji zasięgu i stopnia skażenia”, w drugim etapie – „Projektu rekultywacji terenu”, w trzecim – wykonania robót rekultywacyjnych. W chwili obecnej tylko dla baz „ul. Żołnierska w Szczecinie” i „Bezrzecze” Przedsiębiorstwo Geologiczne z Wrocławia wykonało Raport. W[ojskowa] A[kademia] T[echniczna] do końca m-ca czerwca 1993 r. wykona Raporty dla baz Kluczewo i Chojna.

Przedsiębiorstwo EKOKONREM realizuje dla Bazy M[arynarki] W[ojennej] w Świnoujściu Raport, jak i projekt rekultywacji. Stwierdzić należy, że zakończenie tych dwu etapów opracowań dokumentacyjnych powinno dać odpowiedź, jaka jest wielkość strat poniesionych przez nas wskutek rabunkowej eksploatacji baz (biorąc pod uwagę zagadnienie ekologiczne) przez wojska Federacji Rosyjskiej.

Celem zagospodarowania obiektów przejmowanych po jednostkach Federacji Rosyjskiej podjęto do chwili obecnej następujące działania:

Garnizon w Szczecinie

Składał się z kilku kompleksów:

kompleks nr 701 przy ul. Żołnierskiej w Szczecinie,

kompleks nr 702 przy ul. Mickiewicza 45 w Szczecinie,

kompleks nr 704 w Bezrzeczu gm[ina] Dobra Szczecińska,

kompleks nr 437 poligon gm[ina] Gryfino.

Kompleks nr 701 rozdysponowano pomiędzy policją, szczecińskimi uczelniami i służbą zdrowia.

Kompleks nr 702 (zespół szpitalny) zostanie przekazany miastu celem komunalizacji w I kwartale 1993 r. Obecnie obiekt jest czasowo użytkowany i chroniony przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Galeria”.

Kompleks nr 704 został – do czasu komunalizacji – przekazany w użyczenie gminie Dobra Szczecińska. Na terenie obiektu uruchomiono hurtownię spożywczą.

Kompleks nr 437 przekazano dla Lasów Państwowych.

Garnizon – lotnisko Chojna

Został przejęty w całości 7 lipca 1992 r. Obiekty lotniska ochraniane są przez Wojsko Polskie – II Korpus Lotniczy. Obecnie przygotowywane jest porozumienie pomiędzy wojewodą a Zarządem Gminy Chojna dotyczące przekazania obiektu w użyczenie.

Garnizon – lotnisko Kluczewo

Kompleksy i obiekty garnizonu – lotniska odebrane były w kilku terminach: 6.12.1990; 11.06.1992; 24.09.1992; 13.10.1992. Obiekty lotniska ochraniane są przez Wojsko Polskie – 12 Dywizja Zmechanizowana. W dniu 8 grudnia 1992 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy wojewodą szczecińskim a prezydentem miasta Stargardu [Szczecińskiego] oraz wójtem gminy Stargard [Szczeciński] w sprawie zagospodarowania obiektów.

Baza morska w Świnoujściu

Kompleksy i obiekty bazy morskiej były odbierane w kilku terminach: 08.07.1992; 29.09.1992; 18.11.1992; 22.12.1992. Poszczególne obiekty i kompleksy po bazie morskiej by-

łych J[ednostek] A[rmii] R[adzieckiej] zostały w większości rozdysponowane i przejęte przez przyszłych użytkowników, budynki mieszkalne i część obiektów technicznych zostało skomunalizowane.

Kompleksy przejęte przez Zarząd Miasta Świnoujścia zostały przeznaczone m. in. na: hurtownie, ew[entualnie] magazyny, parking i salon samochodowy, budownictwo mieszkaniowe, dla Społecznej Szkoły Podstawowej, centrum administracyjnego samorządu oraz administracji rządowej i innych urzędów, dla Zakładu Komunikacji Miejskiej, Straży Granicznej, Ratownictwa Okrętowego oraz na terminal paliwowy.

Kompleksy przejęte przez Urząd Rejonowy w Świnoujściu przeznacza się na siedzibę Urzędu Rejonowego i Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Rejonowe Biuro Pracy, dla Zakładu Energetycznego oraz Z[akładu] O[pieki] Z[drowotnej]. Część obiektów przejęło Ministerstwo Obrony Narodowej.

W woj[ewództwie] szczecińskim obiekty i grunty po J[ednostkach] A[rmii] R[adzieckiej] można podzielić na dwie grupy. Obiekty, które znalazły chętnych na ich zagospodarowanie oraz na grupę obiektów, w stosunku do których brak jest racjonalnych ofert zagospodarowania.

Do tej pierwszej zaliczam obiekty i grunty po byłym garnizonie w Szczecinie oraz obiekty i grunty, baseny morskie i akweny wodne po byłej bazie morskiej w Świnoujściu.

Sprawa zaś zagospodarowania obiektów po byłych garnizonach – lotniskach Chojna i Kluczewo jest poważna. Zniszczone obiekty i infrastruktura techniczna, duże zanieczyszczenia ekologiczne gruntów, głównie w rejonach baz paliwowych, wymagają dużych nakładów pieniężnych. Przeprowadzone wstępnie rozeznanie dotyczące funkcjonowania obiektów wykazało, że funkcje obiektów lotnisk muszą być zmienione. Aby racjonalnie wykorzystać wymienione obiekty należy opracować plany gospodarcze i zagospodarowania przestrzennego w kierunku wielofunkcyjnym. Dopiero po ich opracowaniu można wstępnie obliczyć potrzebny kapitał, który należałoby zainwestować, aby uzyskać optymalne korzyści gospodarcze.

Ryszard Techman

AKTEN DER BEVOLLMÄCHTIGTEN DES STETTINER WOIEWODEN ZUR ÜBERNAHME UND NUTZUNG DES POSTSOWJETISCHEN BESITZES IN DEN JAHREN 1991-1999

Zusammenfassung

In dem vorliegenden Artikel werden die Archivmaterialien der Bevollmächtigten des Stettiner Woiewoden zur Übernahme und Nutzung des von den sowjetischen Militärtruppen verlassenen Besitzes (d.h. sowohl der Gebiete als auch der Gebäudekomplexe) besprochen und näher charakterisiert. Um alle zur Übernahme und Nutzung des Besitzes der sowjetischen Nordtruppen (Chojna, Kluczewo, Szczecin und Świnoujście) notwendigen Maßnahmen richtig zu koordinieren, wurde am 31. Januar 1999 eine Sonderstelle beim Stettiner Woiewoden gebildet. Innerhalb von fast zehn Jahren nach ihrer Gründung haben ihre Mitarbeiter zahlreiche Aktenmappen mit unterschiedlicher Dokumentation zu diesem Thema hergestellt, die für die Forscher oft wertvoll sein können. Um den Historikern den Charakter und den Informationswert der Akten näher zu bringen, wählte der Verfasser zwei von den Dokumenten und veröffentlichte sie gleich nach dem kurzen und allgemeinen Vorwort.